

Les claus de l'atemptat contra el dictador xilè

PINOCHET CAUSES PENDENTS

Aquest és el primer d'una sèrie de tres reportatges sobre diverses causes pendents per l'exgeneral xilè Augusto Pinochet, i sobre alguns dels fets criminals més greus de la seva dictadura contra un dels grups armats que més van arriscar en aquella lluita, això és, el Frente Patriótico Manuel Rodríguez.

El dictador va aparèixer a la televisió amb la mà envenada sis hores després de l'atac. Pinochet va explicar, amb veu afònica, com havia anat l'atemptat.

El pròxim 7 de setembre farà quinze anys de l'atemptat frustrat contra l'exdictador xilè Augusto Pinochet. L'acció, executada pel Frente Patriótico Manuel Rodríguez, va ocasionar cinc morts i dotze ferits entre els guàrdies de l'escorta del general. La repressió contra les forces d'esquerra va ser immediata. En tretze anys de dictadura, de sanguinària repressió contra l'oposició d'esquerres, i de ferotge paranoia "anticomunista", Pinochet mai no havia estat tan clarament en el punt de mira de combatents d'esquerra organitzats i ben armats, que per ben poc no van aconseguir eliminar-lo.

Poc després de l'intent d'atemptat es declarava l'estat de setge, i quatre militants d'esquerra eren assassinats per oficials de paisà, membres d'uns escamots misteriosos anomenats "Comando 11 de septiembre". Hi va haver centenars de detinguts, entre ells l'actual president socialista Ricardo Lagos. L'escalada de la repressió, en venjança per l'atemptat, culminaria en l'anomenada "Operació Albania", l'assassinat de dotze militants del FPMR, el dia de Corpus Christi, el 15 de juny de 1987.

Avui, quinze anys després, la justícia xilena té molt avançats els sumaris que investiguen aquests casos. Hi ha proves suficients i inculpats amb noms i cognoms. Es tracta d'uns processos que impliquen directament, com ja ha succeït en el cas de "La caravana de la muerte", el general Pinochet, com a instigador i encubridor dels crims. Si bé potser no arribaran a fer asseure Pinochet al banc dels acusats, sí que és probable que s'hi acaben asseient els seus col·laboradors.

Diumenge 7 de setembre de 1986. A primeres hores de la tarda d'aquell diumenge, els combatents del FPMR, abans d'entrar en acció, escolta-

ven en un casset les últimes paraules de Salvador Allende, pronunciades l'11 de setembre de feia tretze anys: "Tinc fe en Xile i el seu futur. Superaran altres homes aquest moment en què pretén imposar-se la traïció... Sàpiguen, vostès, companys, que s'obriran les amples alberedes per on passi l'home construint per sempre la seva llibertat..."

Quedaven pocs minuts per a l'hora prevista en què la comitiva presidencial passaria pel Cajón del Maipo, a 30 quilòmetres de Santiago, un congost en la preserralada dels Andes. El dictador tornava a la capital després de ser el cap de setmana a la finca d'El Melocotón.

Era una tarda de sol. Els 21 membres de l'escamot es van anar situant en els

llocs previstos, a banda i banda de la carretera. De sobte, un d'ells va veure aparèixer la caravana. Era integrada per deu vehicles i encapçalada per dos motoristes. Va sonar un xiulet. Una *roulotte* va tallar el pas de la comitiva. I va començar l'atac. El soroll era eixordador. Disparaven amb llençagranades i fusells M-16. Hi havia massa cotxes. Un va explotar. No era ell. Un altre dels vehicles va maniobrar amb intenció de fugir. Tots disparaven. Les bales rebotaven pels vidres blindats. Un llençagranades va fallar. Semblava que cap dels guàrdies responia al foc. El cotxe blindat, finalment, va aconseguir escapar-se, tot i que una camioneta intentava barrar-li el pas. Hi havia cotxes travessats, i ferits i

morts per terra. Va sonar el xiulet de retirada. Els activistes es van reagrupar, no hi havia baixes, i van pujar als vehicles. Eren les 18.39, havien passat 8 minuts. Poc després, aconseguen arribar a diferents punts de la capital i amagar-se en llocs segurs. Semblava fàcil en un Santiago de Xile de quatre milions d'habitants i una extensió tres vegades superior a l'illa de Manhattan.

El cotxe on anava Pinochet, un Mercedes Benz blindat, va rebre impactes de bales a totes les finestres i al sostre, i una granada va explotar a la roda posterior dreta, però el dictador va salvar la pell. No anava en el cotxe presidencial, estratègia que utilitzava sovint per raons de seguretat. El seu cotxe anava al mig

Així va quedar el cotxe on anava Pinochet. El Mercedes Benz blindat va rebre trets de totes bandes i fins i tot una granada va explotar a la roda posterior dreta. El dictador, malgrat això, va salvar la vida gràcies al fet que, per seguretat, no anava en el cotxe presidencial.

El soroll era eixordador. Disparaven amb llençagranades i fusells. Hi havia massa cotxes. Un va explotar. No era ell. Un altre dels vehicles va maniobrar amb intenció de fugir...

Els mesos següents, la repressió va ser brutal. (...) En certa manera, Pinochet havia fracassat. Ara era ell qui havia d'eliminar-los, o si més no, castigar-los i atemorir-ies

de la caravana, i no va fer explosió. El xòfer va aconseguir maniobrar a temps i retornar a El Melocotón, on va passar tota la nit. Al Cajón del Maipo, quedaven cinc membres de l'escorta morts i dotze ferits.

El primer missatge televisiu dels fets es va fer en clau. Anava adreçat als membres dels serveis de seguretat. Es va interrompre la programació dominical i un locutor va anunciar: "Als socis del club Papillón, que es dirigeixin a la seva seu de la Colina", on es troba una caserna de paracaigudistes i de forces especials de l'exèrcit. La primera comunicació oficial es produïa una hora i mitja després de l'atemptat. Dues hores més tard es declarava l'estat de setge.

Es va organitzar un important dispositiu de seguretat entorn de la capital en forma d'anells concèntrics, mentre els helicòpters dels carrabiners i de l'exèrcit traslladaven els ferits. Durant hores va regnar la confusió. Molts xilens van recordar les hores de terror viscudes per l'actuació de les forces armades l'11 de setembre de 1973.

Cinc barrades obreres de la perifèria de Santiago van ser preses per l'exèrcit. Centenars de persones van ser detingudes, entre elles, Germán Correa, secretari general del Movimiento Democrático Popular (MDP), encapçalat pel Partit Comunista; Ricardo Lagos, l'actual president de Xile i aleshores dirigent del Partit Socialista i el sacerdot Rafael Maroto, portaveu del Movimiento de Izquierda Revolucionaria (MIR). Les revistes de l'oposició *An lisis*, *Cauce*, *Ap-si* i *Fortín Mapocho* van ser segrestades per la policia.

Sis hores després de l'atemptat, Pinochet apareixia davant les càmeres de televisió amb una mà embenada i un anorak beix, al costat del cotxe blindat que li havia salvat la vida. Mentre assenyallava els desperfectes del vehicle deia, amb veu afònica: "Ha estat un tiroteig molt intens, amb metralleres, fusells, llençagranades i bombes de mà. De sobte, ha sortit del costat esquerre de la car-

retera un cotxe amb remolc. Hem frenat i s'ha iniciat el tiroteig. El meu xofer ha reaccionat i ha fet marxa enrere. Rebíem foc per tot arreu, per davant, pels costats, per darrere i per davant..."

La impressió era massa recent per afirmar que s'havia salvat gràcies a la protecció divina, frase que diria dies a venir, però suficientment intensa per anunciar clarament les seves intencions: "Això és una cosa que l'han d'haver preparat amb molt de temps, amb prou antelació. Això prova que el terrorisme és seriós, que és més greu del que estan dient, i que ja va sent hora que els senyors polítics s'adonin que estem en una guerra entre el marxisme i la democràcia, el caos o la democràcia".

L'endemà al matí, el cos del periodista José Carrasco Tapia, editor internacional de la revista *An lisis*, que havia estat segrestat a casa seva de matinada, va ser trobat en un descampat amb deu trets al cap. En el mateix operatiu, reivindicat per un misteriós grup anomenat "Comando 11 de septiembre", van ser assassinats el publicista Abraham Muskatblit, el professor Ignacio Vidaurrázaga i el dirigent obrer Eugenio Rivera.

Ull per ull, dent per dent. Els mesos següents, la repressió va ser brutal. Després de tretze anys de tortures, crims i repressió, el dictador es trobava que un grup armat d'inspiració comunista tenia prou força, valor i armes per enfrontar-se-li directament fins gairebé liquidarlo. En certa manera, Pinochet havia fracassat. Ara era ell qui havia d'eliminar-los, o si més no, castigar-los, atemorir-los. Ell, amb l'exèrcit, la policia, la CNI, i tot l'aparell repressiu que havia estat teixint durant més d'una dècada.

Van ser uns temps durs per a l'equilibri psíquic del dictador. L'atemptat el va tocar més del que ell va pretendre reconèixer públicament. Un mes després, els serveis d'intel·ligència del Frente Patriótico Manuel Rodríguez filtraven al diari mexicà *La Jornada* la fitxa psiquiàtrica del general. Segons aquest do-

cument, signat pel doctor Eugenio Grasset, cap de psiquiatria de l'Hospital Militar de Santiago de Xile, datat el 13 d'octubre de 1986, Pinochet, des del 7 de setembre, patia una síndrome depressiva ansiosa amb elements paranoies i trastorns de personalitat: "Camina hores parlant sol, el persegueixen sentiments d'amenaça i mort i alterna aquest estat d'agitació i angoixa amb llargs períodes en què s'estira al llit, a porta tancada, no vol veure ningú, absolutament ningú. A més, dues o tres vegades per setmana pateix crisis de pànic. Corre, es descontrola i crida."

Avui, quinze anys després d'aquells fets, la justícia xilena té prou dades per inculpar Pinochet dels crims comesos aquell any en venjança de l'atemptat. La jutgessa Dobra Luksic, considera provat que l'ordre d'assassinar els quatre militants d'esquerres que van ser trobats morts l'endemà de l'atemptat va ser dictada pel difunt general retirat i ex-membre de la Junta Militar Humberto Gordon, exresponsable de la Central Nacional de Informaciones (CNI). I els executors pertanyien a la Unidad Antiterrorista (UAT), organisme que depenia de la CNI. Els presumptes autors dels crims són: el capità de l'exèrcit Luis Arturo Sanhueza, l'agent Antonio Barra i el carrabiner Juan Pastene. Humberto Gordon va declarar davant la jutge que l'exdictador era el responsable màxim de la UAT. A més, és sabut que Gordon i Pinochet mantenien una relació molt estreta. L'exdirector de la CNI acostumava a dinar a soles amb Pinochet i el mantenia puntualment informat de les seves activitats.

Aquest procés, juntament amb el de l'anomenada "Operació Albania" —del qual publicarem un reportatge la setmana que ve— impliquen directament, com en el cas de "La caravana de la muerte", l'exdictador Augusto Pinochet, com a responsable màxim de l'assassinat de membres de l'oposició.

Xavier Montanyà